

Eesti Ekspress

Viktorija Ladõnskaja

Tänavalapsed ehtasid endale kiriku ja kodu

27.02.2014, 07:05

<https://ekspress.delfi.ee/artikkel/68113809/tanavalapsed-ehitasid-endale-kiriku-ja-kodu>

Peeteli kirikus elavad lapsed, kuid see pole ei lastekodu, noortekodu ega varjupaik. Riik ei tea, kuidas seda juriidiliselt määratleda, ja seepärast tuleb rahaline abi vaid annetajatelt.

Sõbrapäev Peeteli kirikus: Siinsed lapsed pole lihtsalt sõbrad, neist on saanud perekond.

FOTO: FOTO: ANNIKA HAAS

“Olin ludri,” tunnistab Kirill (19) oma üleminekuea probleeme. Välimuselt sarnaneb ta tuhandete omaealistega. Kõrvaklapid peas, klappides elektrooniline muusika – paned need pähe ja oledki omas, helidega eraldatud maailmas. “Mulle ei meeldinud koolis käia. Olin laisk. Hulkusin päeval ja hulkusin öösel. Ema jaoks olin ma raske teismeline. Sõbrad olid samasugused, aga ükskord rääkisid mulle Peeteli kirikust, et tead, siin aidatakse sul ennast leida. Ja ma pakkusin ise emale: kuule, ma lähen kirikusse elama.”

Kirill elas Peetelis mitu kuud. Selle aja jooksul naasis ta kooli, sai keskerihariduse ja töötab nüüd ühes pitsatsehhis. Täna tuli Kirill Peetelisse külla, tunnistus käes. On, mille üle uhkust tunda! Aga Kirillil on ka idee – ta soovib omandada pedagoogilise hariduse, et tulla tagasi kirikusse ja aidata juba teistel lastel ennast leida.

“Mitte lapsed pole halvad, vaid keskkond, kus nad elavad, on sageli nende hilisemate probleemide põhjus,” räägib EELK Tallinna [Peeteli kiriku](#) sotsiaalkeskuse juht Mati Sinisaar. Selle kiriku seinad on kuulnud paljusid lastega juhtunud ülidramaatilisi lugusid. Nad on näinud lapsi, kes olid kodust välja visatud ja elasid soojatrassides. Lapsi, keda oli pekstud, alandatud, kes olid näljas, külmavõetud kätega, kes olid suitsetanud või tarvitanud sõltuvusaineid väga noorelt, kel olid rasked haigused. Aga ka lihtsalt lapsi, kes olid sattunud oma vanemate sotsiaalsete ja majanduslike probleemide vangi. Üldiselt soovib Sinisaar laste lugusid rääkides jätta tegelased anonüümseks. Ta ei taha, et neist mõeldaks kui ühiskonna heidikutest. Ta rõhutab: “Tegelikult on kõik lapsed head ja täna saame õnneks öelda, et tegeleme väga sageli juba ka ennetustööga.” Aga siin ei ole juhuslikke lapsi, siin on lapsed, kes seda vajavad.

“Keskuse ukSED on päeval kogu aeg avatud ja lapsed võivad tulla ja minna, millal soovivad,” ütleb Sinisaar. “Kui laps tuleb meile, siis räägime talle: sind ei hoiu siin keegi kinni. Kui tahad lahkuda, lahku, millal soovid! Kui soovid jääda, on meil kaks põhitingimust: tuleb käia koolis ning olla teiste laste ja kasvatajate vastu viisakas ja sõbralik. Ja kui vaja, pead olema valmis ka narkotesti tegema.” Ja lapsed nõustuvad.

Lugu algas 1997. aastal, mil Peeteli koguduse liikmed kohtasid öistel Kopli liinidel üheksaliikmelist hulkuvat lastekampa. Lapsed olid pesemata, määrdunud riietes ja väga arglikud. Koguduseliikmed proovisid nendega juttu alustada, kuid lapsed jooksid eemale. Üks poiss jäi paigale ja temalt küsiti, miks nad öösel omapäi tänaval on ja kas neil on süüa vaja. Poiss vastanud, et neil on kõht väga tühi ja toidu üle oleks hea meel.

Õnneks oli linnas ööpäev läbi avatud toidupood, kus sel ööl tuli käia kaks korda, sest ostetud toit lõppes kiiresti. Lahkudes mõtlesid Peeteli koguduse inimesed, et heategu on nüüd tehtud. Alles järgmisel päeval tuli kellelgi pähe, et laste kõhud on ju tühjad ka täna, homme ja ülehomme. Samal õhtul läksid koguduseliikmed Kopli liinidele tagasi, ja sestpeale hakkasid seal käima igal nädalal, viies lastele toidupakke, sooje rõivaid ja tekke-patju. Lapsed olid vanuses 5–15, koolis nad ei käinud ja olid elamiseks leidnud tühja korteri mahajäetud majas – ilma elektri, vee ja WCta. Need lapsed polnud orvud, kuid nende vanemad elasid samasugustes oludes, lastest eraldi.

Kuni ühel päeval küsisid lapsed: “Te olete ju kirikust. Miks te meid kunagi sinna ei kutsu?”

Vastus oli lihtne. Peeteli kirikul oli sama raske olukord: maja oli lagunenuD, puudus küte ja valgustus. Ja siis tulidki kodutud lapsed ise kirikut taastama.

Peeteli kirik alustas tööd 1937. aastal. 1962 kirik suleti ja sinna paigutati filmistuudio. 1993. aastal tagastati hoone kogudusele, kuid kirikut oli selles raske ära tunda. Esimene töö, mida kodutud poisid tegema hakkasid, oli tellistega kinnimüritud kõrgete kirikuakende lahtiraiumine. Kõige noorem poiss oli kümneaastane ja teised kolm-neli aastat vanemad. Öösel magasid nad sealsamas kirikus, et alustada hommikul uuesti tööd akende kallal.

Kogu kirik oli nõukogude ajal seest üle võõbatud paksu rohelise värviga, mida poisid kahe aasta jooksul sentimeeter haaval seintelt maha kraapisid. Nad puhastasid ka keldriruumid, aga nad ei teadnud siis veel, et lapsed tulevad sinna kunagi elama.

“See on loomulik, et kirikus käiakse Jumalat teenimas palve ja lauluga, aga lisaks sellele peaksid kogudused võtma ka sotsiaalse vastutuse ja aitama neid, kes on oma eluga raskustesse sattunud,” ütles [Avo Üprus](#), kui ta 1996. aastal Peeteli koguduse õpetajaks tuli.

See pole pelk sõnakõlks. Peeteli kiriku koorirõdule, kus peaks seisma orel ja kus koor laulma peaks, on ehitatud lastele elu- ja pesemisruumid.

Orel asub kirikusaalis altari kõrval.

Juriidilises mõttes on Peeteli kirik probleem. See ei ole lastekodu, ei ole asenduskodu, ei ole varjupaik. Tõenäoliselt täpsem nimetus oleks õpilaskodu või noortekodu. Kuid ka see ei peegelda täielikku tähendust. Kõige selle juures on Peetelil äärmiselt paindlik süsteem, näiteks ei nõuta siin elavate laste vanematelt vanemlikest õigustest loobumist. Sageli on vanemate ja laste suhted hakanud taastuma pärast seda, kui lapsed on noortekodusse elama tulnud, ja mitmel juhul on lastel olnud hiljem võimalus koju tagasi pöörduda, kui vanemad on leidnud kindla töö ja elukoha.

Järelevalveasutused kontrollivad kiriku tegevust regulaarselt. Aeg-ajalt teatavad puudustest: õppetoas pole piisavalt päevavalgust, keldriruumides ei soovitata lastel üldse elada, tubades on liiga palju voodeid ja ruumid on liiga väikesed. Kõigile rikkumistele vaatamata pöörduvad sotsiaaltöötajad järjekordse õnnetu lapsega ikka vahel sama kiriku poole.

Teisalt ei anna riik ikkagi järele. Kiriku sotsiaaltegevusele puudub täpne juriidiline formuleering. Ja kui puudub formuleering, puudub ka riiklik toetus.

“Alates 2001. aastast kuni käesoleva hetkeni on Peeteli kiriku sotsiaalkeskuses pidevalt elanud ka lapsi või noori, kes on meile suunatud kohalike omavalitsuste lastekaitsetöötajate poolt või nendega tihedas koostöös. Olenemata sellest, et õiguslikku alust vist tegelikult pole olnud, on nad õelnud, et Peeteli keskus tundub olevat konkreetse lapse jaoks sobilik,” tunnistab Sinisaar. “Et info oleks õige, täpsustasin veidi ka riigi ja kohalike omavalitsuste rahalist toetust. Viimase üheksa aasta jooksul (alates 2005. aasta jaanuarist) on üks Tallinna lähivald tasunud umbes 1,5 aasta vältel ühe nende poolt Peetelisse suunatud lapse kulud. 2013. aastal kirjutasime projekti Tallinna Linnavalitsuse Kodurahu programmile ja saime selle kaudu päevakeskuse tegevusele 2500 eurot toetust.”

Ühesõnaga: Peeteli kiriku sotsiaalkeskus elab tänu eraisikute ja ettevõtete toetusele. Paljud isegi ei afišeeri oma abi. Tegevust toetavad ettevõtted, organisatsioonid ja eraisikud mitte ainult Eestist, vaid ka Norrast, Soomest, Rootsist, Taanist, Saksamaalt, Hollandist, Šveitsist, Kanadast, Ameerika Ühendriikidest, Suurbritanniast ja Venemaalt.

Peeteli suhtluskeel on eesti keel, ja just seepärast, et enamik lapsi on venekeelsed. Jah, lugesite õigesti. Mitte “vaatamata sellele”, vaid “seepärast”.

Mati Sinisaare tuppa jookseb mitu umbes 8-aastast poissi ja tüdrukut.

“Mati-Mati, täna on ju reede?” hüüavad lapsed.

“Ja mis siis?”

“Magusapäev!”

Kõigil sisselennanud lastel on vene nimed, kuid siin räägivad nad eesti keeles. Ja mitte ainult “anna kommi” tasemel, nad suudavad seletada ka oma tõsisemaid küsimusi.

“Me hakkame lastega kohe eesti keeles rääkima,” ütleb Sinisaar. “Paljud meie lastest lähevad eesti kooli. Meil käib kaks õpetajat, üks neist aitab õppida lastel, kes õpivad vene koolis. Teine õpetaja aitab neid, kes õpivad eesti koolis. Nii aitavad vene lapsed üksteisel ka eesti keelt õppida.” Peetelis töötavate inimeste jaoks pole lastele riigikeele õpetamine mitte lihtsalt “vastuvõtva poole nõudmine”, vaid ka soov valmistada lapsi võimalikult hästi ette tulevasele tööturule astumiseks.

“Kord leidsime Koplast ema kahe lapsega,” räägib Sinisaar. “Kaks last istusid ja õppisid küünlavalgel. Ei olnud neil vett ega elektrit. Üks meie koostööpartneritest annetas raha, et nad sellest keskkonnast välja tirida. Üürisime neile korteri teise linnaossa. Ja neil sujus kõik. Ema läks uuesti mehele. Lapsed

said hariduse. Üks neist astus nüüd Tallinna ülikooli. Ja kirjutab meile eesti keeles, et soovib õpingud katkestada, kuivõrd keeleoskus ei võimalda neid jätkata. Kujutate ette, milline kohutav lugu! Ta võib õpingud ainult seetõttu katkestada, et ei oska keelt! Selle vea me tegime, et ei suutnud leida õigeaegselt inimest, kes oleks kulutanud aega lapsele riigikeele õpetamiseks.”

Selles majas hakkavad lapsed rääkima eesti, vene ja lisaks ka norra ja saksa keeles – neist riikidest saabuvad vabatahtlikud siia lastega töötama.

Kirikus töötab praegu 20 inimest, pooled neist on olnud seal vähemalt kaheksa aastat. Pikemat aega (s.t üks kuni seitse aastat) on siin elanud umbes 70 last või noort, praegu elab Peetelis 11 last.

Peeteli kiriku sotsiaalkeskusest toetust saavad lapsed ja noored on sageli väga keerulise sotsiaalse taustaga ja vajavad abi pikema aja vältel. Sageli juhtub, et samade lastega töötatakse 7–8 aastat või veelgi kauem. Tavaliselt lõpeb vajadus materiaalse toetuse järele pärast seda, kui noored on omandanud kutsehariduse ja iseseisvalt tööle asunud, kuid nõustamine võib mingi aja vältel olla vajalik ka edaspidi.

“Paljude laste probleemid on täiesti olmelised,” räägib Peeteli noorsootöötaja Mirjam Muhk. “Näiteks ei ole keegi neid kunagi viinud hambaarsti juurde. Nad ei tea, kuidas sinna minna. Ja meie viime neid. Või käime nende lastevanemate koosolekul. See on samuti tähtis: laps teab, et tema tegemistest ollakse huvitatud!”

Kuid oma aktiivse sotsiaalse rolli juures jääb kirik ikka kirikuks. Laupäeval ja pühapäeval käivad siin koguduse liikmed, toimuvad jumalateenistused.

“Me ei sunni lapsi teenistustel osalema,” kinnitab Mati Sinisaar. “Kuid miks mitte tänada Jumalat enne sööki, et toit on meie laual? See on ju ime.” Ja lapsed kordavad kooris neljas keeles, sealhulgas vene keeles: “Jumal õnnista meid ja oma ande! Aamen.”

Mati Sinisaar näitab pilte. “Saate aru, ilma nende piltideta pole võimalik mõista, millega me siin tegeleme. Vaadake selle tüdruku me leidsime soojatrassist. Aga selle foto peal on ta juba mehele läinud. Vaadake...”

Ja tal on õigus. Fotod ei väljenda niivõrd drastilisi väliseid muutusi, kuivõrd muutusi laste pilkudes. Seerias “enne” on hirmunud silmadega nälgunud hundikutsikad. Ja fotodel “pärast” on nendelsamadel lastel eluga rahulolev, rahulik pilk.

“Neist isiklikest lugudest, mida ma täna teile rääkisin, kirjutada ei tohi,” lõpetab Sinisaar.

Samuti ei tohi avaldada enamikku fotodest. See on laste isiklik minevik, ja kui nad tahavad, võivad nad selle ise avalikustada, kui saavad täiskasvanuks. Kuid ta rõhutab: nende laste probleem on meie ühiskonna probleem.

“Aga miks te seda kõike teete?”

“Nad sündisid siia maailma. Kui neid aidata, saavad neist tõenäoliselt head, õnnelikud ja ühiskonnale vajalikud kodanikud. Nad on meie riigis kasvavad lapsed ja tulevased lapsevanemad.”

Ja lapsed, kes on kasvanud üles “oreli territooriumil”, tulevad siia tagasi nagu oma koju. Näiteks üks tüdruk, kellest on saanud juuksur, tuleb kord kuus, et teha lastele moodsad soengud. Teised poisid tulevad, et rääkida väiksematele, kuidas neil läheb ja millega nad on väiksematele eeskujuks. Seesama Kirill, kelle kõrvaklappides mängib elektrooniline muusika ja kes tahab hakata kirikus tööle, ütleb usu kohta nii: “Me oleme siin justkui Jumala abiga, olgugi, et see ei ole päriselt minu usk. See ei sega. Jumal on ju kõigi jaoks üks.”

“Kui võimalik, siis palun kirjutage ka sellest, et Peeteli kiriku sotsiaalkeskuse töö jätkumine on olnud Jumala imeline arm ja õnnistus, ning me oleme väga tänulikud kõikide inimeste eest, keda Issand on Peetelisse saatnud. Nii nende eest, kes siit abi on saanud, kui ka nende eest, tänu kellele Peeteli keskuse töö on jätkunud läbi aastate. Väga eriline on ka see, et paljud meie toetajad on öelnud, et nad pole kristlased, aga ometigi toetavad meie tegevust,” kirjutas Mati Sinisaar ühes oma täpsustavas kirjas.

■ ööpäev ringi töötav noorte- ja õpilaskodu, kus on võimalik elada lastel ja noortel, kelle kodune olukord ei võimalda või ei toeta hariduse omandamist. 2013. aastal elas Peetelis aasta läbi 8–10 last või noort;

■ esmaspäevast laupäevani töötav päevakeskus, kus pakutakse lastele toitlustamist, õpiabi, pesemisvõimalust ning abi koolitarvete, riiete ja jalanõude saamisel. Võimalik on turvalises keskkonnas vaba aega veeta ning osaleda kultuuri- ja spordiüritustel. Päevakeskuse kaudu sai 2013. aastal toetust ligikaudu 25 last;

■ erinoorsoo- ja tänavatöö, mille raames toetatakse vähekindlustatud peredes elavaid lapsi ja noori riietega ja jalanõudega ning pakutakse sotsiaalset nõustamist. Koostööd tehakse koolidega, lapsevanematega, rehabilitatsioonikeskustega, õiguskaitseorganitega ja noorte lähivõrgustikuga. Erinoorsoo- ja tänavatöö kaudu sai 2013. aastal toetust üle 30 lapse ja noore;

■ 2013. aastal korraldati koostööpartnerite abiga 9 suvelaagrit ja üks suusalaager Norras. Ühe laagri pikkuseks oli keskmiselt 10 päeva, kokku osales üle 90 lapse ja noore. Kõik laagrite korraldamise kulud kaeti annetustega või korraldava partnerorganisatsiooni poolt;

■ vähekindlustatud perede toetamine, mille raames jagatakse neile toidu-, humanitaar- ja riideabi. 2013. aasta jooksul sai 135 peret Peetelist toidupaki – iga kuu kaks korda. Kokku jagati abivajajatele üle 7000 toidupaki.

Peeteli kiriku inimesed hakkasid 12 aasta eest abistama 10aastast poissi, kes koolis ei käinud ja elas väga karmides oludes. Nad andsid talle süüa ja ulualust, saatsid ta kooli. Nüüd on noormees ühe Eesti firma Norra esinduse juht.

Telesaates “Eesti talent” lauluga “What about now?” esinenud noormees oli üks neist, kes Kopli urgastest õnneliku juhuse abil pääses. “Tänavale jäänutest on paljud juba surnud. Kes on joodik, kes lootusetu narkomaan, kes istub vanglas,” maalis oma minevikust pildi napilt finaali ukse taha jäänud noormees.

Aastaid tagasi kohtusime tüdrukuga, kes ööbis siis soojatrassis. Usalduse võitmine võttis aega pool aastat ja pärast seda oli ta valmis kooli minema. Täna elab ta oma korteris ning on kahele lapsele hea ja armastav ema.

Siin on üks poiss, kes enne noortekodusse elama tulemist oma käitumisega kaaskodanikele palju peavalu valmistas ja koolis ei käinud. Turvalises keskkonnas elades paranes tema käitumine õige pea. Pärast kooli lõpetamist teenis ta vahipataljonis ja valvas Kadrioru lossi ees meie riigipead.

Üks tüdruk sai kirikuinimestega esimest korda kokku siis, kui oli alles kahepäevane. Praegu on ta 11 aastat vana ja toob sõbrapäeva puhul oma heategijatele plastsüdameid. "Me oleme teda aidanud 11 aastat. On seda kaua? Teate, tegelikult vajavad nii tema kui ka teised lapsed toetust seni, kuni nad on omandanud hariduse ja ameti," ütleb kiriku sotsiaalkeskuse juht. "Alles siis võib nende pärast rahulikum olla."

Peetelis on lapsed elanud ka siis, kui vanematel on olude sunnil tulnud ajutiselt välismaal tööl käia.

Kui me selle poisi leidsime, mädanesid tal käed. Külumisest. Sellepärast ongi ta meie arhiivipildil üleni sidemeis kätega. Aga täna on see poiss juba täiskasvanud mees ja õnnelik pereisa.

Kord läksid kirikutöötajad lastega metsa piknikule. Küpsetasid grillvorste, aga vorstid said imelikult kiiresti otsa. "Vot see on alles isu!" Aga hiljem kodus avastasid nad juhuslikult ühe madratsi alt sinna rivvi laotud vorstid. Läks aega, enne kui lapsed suutsid harjuda mõttega, et neil on ka homme süüa.